

Til Kulturdepartementet

Oslo, 30.11.2020

Innspel til strategi for folkemusikk og folkedans

Noregs Ungdomslag (NU) er ein mangfaldig organisasjon med kring 14 000 medlemmar fordelt på 350 lokallag, der folkedans er den største enkeltaktiviteten vi har. NU er ein av få organisasjonar som tek det store ansvaret med å ta vare på og vidareføre heile breidda av dei norske folkedansane. Lokallaga og medlemmane våre er viktige kulturberarar og formidlarar av vår immaterielle kulturarv. Ein kulturarv staten har eit ansvar for, og som vi er særst glade for at det vert sett i gang eit arbeid med å lage ein strategi for. NU har tru på at ein slik strategi vil kunne vere med på å løfte den tradisjonelle musikken og dansen i Noreg. Ein strategi for folkemusikk og folkedans må vere meir enn ord på papir, og vi har difor ei forventning om at Staten tek ansvar og prioriterer å legge til rette for betre rammevilkår for utøvarar, frivillige, arrangørar og organisasjonar innan folkemusikk og folkedans. Staten må i tillegg sørgje for ivaretaking og vidareføring, gjennom aktiv bruk, av den levande tradisjonen som er så viktig for heile samfunnet vårt.

Sats på folkedansen

I dag er det kring 4000 personar som dansar folkedans i NU, noko som gjer oss til den største folkedansorganisasjonen i Noreg. Dette talet må aukast dersom ikkje folkedansen skal forsvinne. Det kan høyrast ut som at 4000 personar er mykje og at desse personane kan vere mange nok til å ta vare på tradisjonane, men dette stemmer ikkje. Det er eit stort mangfald av ulike lokale dansar og sjølv om nokre dansetradisjonar står sterkt i enkelte område finnast det mange døme på dansar det knapt finnast folk att som dansar. Dette må vi gjere noko med. Det er eit reelt behov for ei brei og stor styrking av folkedansen. Det er viktig å presisere at folkemusikken og folkedansen ikkje er to ulike ting, derimot eit fag og eit miljø som går hand i hand med gjensidig avhengigheit til kvarandre. I dette innspelet er det likevel viktig for NU å setje fokus på at det no er på tide med eit reelt løft for folkedansen. Folkemusikken har generelt hatt betre vilkår i mange år som vi mellom anna ser ved at det finnes fleire folkemusikkutdanningar, fleire utøvarar, fleire konsertarena, fleire stønadsordningar osv. Mykje av dette manglar for folkedansen og det må vi i fellesskap gjere noko med. Slik det står til no er folkedansen i fare dersom vi ikkje får til denne massive styrkinga. Lokale dansetradisjonar og ulike danseformer står i fare for å døye ut dersom folk sluttar å utøve dei og å lære dei vidare. Vi må unngå at dansane berre blir å finne i arkivopptak på museum og difor må vi få fleire til å danse.

Folkedansen er fyrst og fremst ein samværsdans og ein viktig del av den immaterielle kulturarven som vi alle har eit ansvar for. Det er viktig å understreke at dansen og musikken i seg sjølv ikkje er ei kunstform, men at det er ein tradisjon som har overlevd gjennom kunnskapsoverføring frå generasjon til generasjon. NU meiner folkedansen si framtid må sikrast gjennom å styrke opplæring, kurs, opplæringsmateriell, instruktørar, utdanning, dansefestar, stønadsordningar, synleggjering av sjangeren, tilgang på lokale samt sterke nasjonale og lokale ledd i dei frivillige organisasjonane.

Styrk dei frivillige organisasjonane

NU som nasjonalledd treng å bli styrka for å fortsetje å ta det store ansvaret for breidda i folkedansen vidare i ein endå større skala. Sterkare driftsstøtte sikrar det langsiktige arbeidet som trengs for vidareføringa av den immaterielle kulturarven. Nasjonalledda sikrar viktig og kvalitetssikra informasjonsarbeid om folkedans, opplæring av instruktørar, formidling til born og unge gjennom verktøy som Folkepedia, arrangement av sommarkurs og sommarleir, rekruttering til feltet, inspirasjon, synleggjering, kompetanseheving lokalt, regionalt og nasjonalt, samt tilrettelegging og rådgjeving for lokale og regionale lag. Det er eit behov for meir driftsstøtte for at dette viktige arbeidet skal styrkast.

Styrk opplæringa

Kurs, dansefestar og faste øvingar er det som held folkedansen i live i NU sine lokallag over heile landet. Dette kontinuerlege arbeidet treng fleire ressursar for å halde aktiviteten ved like og for å utvikle den. Den allmenne kjennskapen til tradisjonane våre må også aukast i stor grad for at befolkninga skal vere bevisste sin lokale og nasjonale kulturarv.

- Danseinstruktørar, muskarar og eldsjeler må få opplæring og auka kompetanse og kunnskap til å drive aktivitet lokalt i NU. Dette kan skje gjennom ei styrking av instruktørkurs til NU, meir midlar til å tilby lokale gjesteinstruktørkurs til lokallag og ved å vidareutvikle opplæringsmateriell slik som Folkepedia.
- Samarbeid med kulturskular er viktig for at born og unge skal ha eit likt tilbod om opplæring i folkedans frå tidleg alder. Laga i NU treng betre moglegheiter for samarbeid med Kulturskulane for å få dette til og ei prioritering frå

Kulturskolen si side om fast tilbod innan folkemusikk og folkedans. I dag er det stor variasjon i kor godt slike samarbeid fungerer, og ein er avhengig av å ha ein Kulturskule som ønskjer å ta inn folkemusikk og folkedans. Vi meiner at det må vere nasjonale retningslinjer som pliktar Kulturskulane til å ha opplæringsstilbod på folkemusikk og folkedans, gjerne i samarbeid med lokale ressurspersonar, lag og foreningar.

- Alle born og unge må møte folkedansen og folkemusikken tidleg og kjenne den på kroppen ved å sjølv vera med å danse. Alle barne- og ungdomsskular bør ha folkedans og folkemusikk på læreplanen for alle elevar. For at dansen skal leve vidare må alle ha lik moglegheit til å bli kjent med sine lokale og nasjonale tradisjonar og vite om at dei eksisterer.
- For at skular skal kunne introdusere folkedansen til alle sine elevar må også lærarar få opplæring og kjennskap til tradisjonane. Dette må sikrast gjennom folkemusikk og folkedans på studieplanen innan særleg musikk-, norsk- og kroppsøvfingsfag i lærarutdanninga. I tillegg må ferdigutdanna lærarar i arbeid ha moglegheit til etterutdanningskurs innan desse fagområda.
- For å utvikle dei unge folkemusikk- og folkedanstalentar tidleg i utdanningsløpet er det heilt sentralt med vidareføring av landslina for folkemusikk på Vinstra VGS. Her må det også koma på plass ei styrking slik at fleire kan velje folkedans som hovudretning på lik line med eit folkemusikkinstrument.
- Det er på høg tid med ei folkedansutdanning på høgskulenivå på lik line med folkemusikkutdanningar på dette nivået. NU står opp om ei folkedansutdanning i Rauland som fyrste steg på vegen mot eit mangfaldig tilbod i folkedans på høgare nivå. På sikt bør det opprettast fleire folkedansutdanningar som tek for seg ulike tilnærmingar til fagområdet, scenisk, pedagogisk osv.
- I mange fylke finnes det i dag fylkesfolkemusikarar. Dette er ei ordning som fungerer godt og som bør styrkast til å gjelde fleire fylke, alle på sikt. For at folkemusikk og folkedans skal få den likestilte satsinga som trengst må det også koma på plass tilsvarande innan dans, fylkesfolkedansarar. Dette vil styrke det regionale og lokale folkedans- og folkemusikkarbeidet i tillegg til å auke synlegheit og bevisstgjerjing hjå allmennheita.

Styrk dei viktige møteplassane og den sosiale samværsdansen

Vi treng fleire dansefestar for å ivareta den immaterielle kulturarven. Folkedansen er fyrst og fremst ein samværsdans som vi utøver ved å skipe til møteplassar på tvers av generasjonar, også kalla dansefestar. Både dei lokale og regionale dansefestane og leikfestane og dei store nasjonale og internasjonale arrangementa som Landskappleiken og NORDLEK er viktige møteplassar for folkedansarane og folkemusikarane. Desse møteplassane må ha økonomi, lokale, kunnskap og ressursar for å førest vidare og styrkast for å tiltrekke seg nye grupper. Det er i hovudsak dei frivillige laga og grasrota i miljøet som best kan oppretthalde denne infrastrukturen av møteplassar over tid, med god stønad frå regionale og sentrale ledd. For at folkedansen skal leve vidare som folkeleg tradisjon trengs det ei styrking av desse strukturane som gjer samværsdansen mogleg, i form av t.d. stønadsordningar for dansearrangement, gode lokale, tilgang på musikarar og instruktørar, gode rammevilkår for drift av frivillige lag osv.

Styrk opplæringsmateriellet

- Nettressursen Folkepedia med opplæringsfilmar i folkedans er ein av metodane for å sikre framtidens opplæringsverktøy for den immaterielle kulturarven. Eit slikt verktøy må satsast stort på for å gjere folkedans og folkemusikk tilgjengelig i større grad for lærarar, skular, instruktørar, danselag og for bevaring og formidling i framtida. Det trengst sterkare midlar og meir ressursar for å vidareutvikle og utvide denne og liknande ressursar.
- Også historisk læreverk innan folkemusikk og folkedans for t.d. lærarar og studentar må bli prioritert slik at det med jamne mellomrom er utgjeven oppdatert informasjon om fagfeltet, slik som læreverket «Fanitullen».

Betre tilrettelagte og tilgjengelege lokale

Folkedansen treng tilrettelagte lokale til både øving, kurs og dansefestar for å ta vare på og vidareføre kulturarven.

- Vi må styrke dei 250 ungdomshusa i NU. Ungdomshusa er ein av dei viktigaste arena til utøving av samværskulturen der folkedans og -musikk møtest. Ungdomshusa er gode lokale for opplæring gjennom kurs og faste øvingar, i tillegg til dei livsviktige dansefestane. Ungdomshuset har gode dansegolv og ei god atmosfære for utøving og tradisjonsoverføring mellom generasjonar. Mange ungdomshus treng meir støtte til oppgradering og vedlikehald. Vi treng også full rettighetsfesta moms kompensasjon for organisasjonseigde hus.
- Laga i NU treng også tilgang på offentlege bygg. Mange stader i landet er det ikkje tilgang på flotte ungdomshus. Då er det viktig at dei offentlege kulturbygga, skulebygga og idrettsbygga er tilgjengelege for bruk til aktivitet av

dei frivillige laga, og at desse bygga er egna for dans. Etablering av nybygg må også ha ein plan kring tilrettelegginga for den bruken dei frivillige danse- og spelemannslaga har med omsyn til golv, materiale, klang osv.

Enkle og ubyråkratiske stønadsordningar

- Frifond, vaksenopplæringsmidlar, momskompensasjon, små og raske midlar og prosjektmidlar gjennom Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Alle desse ordningane er gode eksempel på stønadsordningar som treff godt for lokallag og tilretteleggarar for folkedans- og folkemusikkaktivitet, men dei må styrkast i endå større grad enn kva dei er i dag. Laga treng enkle og ubyråkratiske ordningar med kort handsamingstid.
- Staten må hjelpe folkemusikk- og folkedansmiljøet med å auke forståinga for at folkemusikk og folkedans går hand i hand og er ei eining som høyrer tett saman. Dette må synast att i aktuelle stønadsordningar der ein ofte vert tvunge til å velje mellom kategoriane musikk eller dans. Dei fleste prosjekta omhandlar dans og musikk på lik line og det blir ikkje riktig at ein må velje vekk det eine. Det er også langt fleire ordningar som gjeld for musikk enn kva det er for dansefeltet, noko vi meiner bør endrast på.

Sterkare synleggjering

- Fleire må bli kjent med den norske musikk-, og dansetradisjonen og det vert ein gjennom å møte den i det offentlege rom. NRK og andre mediehus må ta ansvar for å spreie informasjon og kunnskap om folkemusikk og folkedans gjennom sine kanalar. Det kan vere i form av musikk i radio, opptak frå konsertar, dansefestar, tevlingar eller andre tilskipingar på TV, og ikkje minst gjennom skriftleg formidling. Nyheiter om tradisjonskultur må vere viktig og synleg i media og det må bli ein prioritet å dekke ulike arrangement og nyheiter på feltet. NRK har mykje flott folkemusikk- og folkedansinnhald i arkivet sitt frå fleire tiår tilbake i tid som vi set pris på at vert synt fram, men det er også viktig at allmennheita får eit realistisk innblikk i slik miljøet og tradisjonane fungerer i dagens samfunn.
- Dei lokale og nasjonale folkemusikk- og folkedansarkiva treng ei styrking av ressursar for å ta vare på arkivmateriale samt legge til rette for å kunne gjere fleire arkivopptak av dagens utøvarar. Arkiva treng også fleire ressursar (t.d. felles portalar) for å gjere arkivmateriale tilgjengelig for fleir.
- Ein skal vere stolt av tradisjonane våre og bør bruke alle naturlege høve til å syne fram folkedansen og -musikken. Ved t.d. statsbesøk, nasjonale arrangement, offentlig høgtid eller andre samanhengar bør folkemusikk og folkedans vere synleg og ein naturleg del av markeringa for å syne fram norsk kulturarv. Det finnest mange både profesjonelle og frivillige utøvarar i heile landet som med glede tek på seg slike oppdrag.
- Vi må vise fram det store mangfaldet som finnast av folkemusikk og folkedans, og synleggjere at ein t.d. ikkje treng ein bunad for å danse eller spele. Vi må jobbe for å fjerne oppfatninga om at det stillast forskjellige krav til den som ønskjer å spele eller danse, og synleggjere at alle er velkomne i miljøet. Gjennom å vise både tradisjonell og moderne folkemusikk og folkedans, gjennom å vise fram variasjon av personar frå ulike miljø, bakgrunn og aldrar, så vil vi kunne få vekk nokre av «fordommane» som enkelte har mot folkemusikk og folkedans. NU arbeider for inkludering og har opne armer til alle som ønskjer å vere med i aktiviteten, men vi treng hjelp til å synleggjere dette.

NU står også opp om innspelet som er sendt til Kulturdepartementet frå representantskapet til Norsk senter for folkemusikk og folkedans.

Ta gjerne kontakt om de har spørsmål til innspela våre.

Beste helsing
Noregs Ungdomslag

Torbjørn Bergwitz Lauen
Leiar

Kai Roger Vatne
Generalsekretær